

Женски Гласник

ОРГАН АЛИЈАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ ЈУГОСЛАВИЈИ

УРЕДНИЦИ:

Алојзија Штеби,
Београд Млетачка ул.
бр. 8 Телефон бр. 26-153.

Даринка Стојановић,
Београд, Негошева ул.
бр. 23. Телефон 25-131.

ВЛАСНИК ЗА А.Ж.П.

Милица Дедијер
Београд, Балкан-
ска улица број 9.

БЕОГРАД

Децембар
1935 год.

Год. XVI Бр. 10

АДМИНИСТРАЦИЈА:

Кнез Михајлова
улица бр. 46-1
Београд

ПРЕТПЛАТА ЗА ГОДИНУ:

Дин. 36.— за Југославију;
Дин. 50.— за иностранство
или 15.— франака.

БРОЈ ПОШТАНСКОГ ЧЕКОВ-
НОГ РАЧУНА 53191 ● ИЗ-
ЛАЗИ СВАКОГ 15 У МЕС.

САДРЖАЈ

Чланци:

Продужимо борбу!	Д-р Мира Водваршка- Кочонда	118
Годишња скупштина Женског покрета у Београду		119
На размишљање	Д-р М. Богдановић	119
Рогошене žene in poklicno delo	N. N.	121
Жене у нашим библиотекама	Љубица Марковић	123
Питање равноправности жена у законима свих вемаља пред Друштвом народа	M. A.	124
„Интернационални архив за женски покрет“	A. Ш.	126
Изајава г-ђе Жолио-Кири	B. K.	126
Морално васпитање детета	Анђелија Милићевић	127

Фелџон:

Оне . . . моје најверније II	Винка Булић	130
Нашим читаоцима и претплатницима	Алојзија Штеби	132

Белешке:

Јулка Патриархова. — Жене судије. — Оснивање нових женских покрета. — Интернационал. женски савез. — Против запослења младих учитељице. — Betty Kjelsberg. 132

Мудроси сам научио од своје мајке, а ироницљивоси из народне ђесме.

Михаило Пујић

Produžimo borbu!

Naša manifestacija za žensko pravo glasa izvedena je 20 oktobra 1935 godine prema programu u svim mjestima u kojima postoji „Ženski pokret“ (osim u Sarajevu), a pored toga i u Splitu gdje ju je organizirao naročito sastavljeni odbor na čelu sa pretsjedicom bivšega „Ženskoga pokreta“. Koliko nas se teško dojmila vijest da sarajevski „Ženski pokret“ nije mogao ispuniti riječ da će istoga dana održati skupštinu, toliko nas veseli činjenica da se našoj zajedničkoj akciji pridružio naš najmlađi „Ženski pokret“, Pokret u Banja Luci.

U svim su mjestima skupštine bile vrlo dobro posjećene, svuda se živo, burno, a negdje i bučno manifestiralo za žensko pravo glasa. Bilo je to i na prijašnjim našim skupštinama, koje su imale istu svrhu, ali se na poslednjim zapazilo da je interes za žensko pravo glasa znatno više zahvatio jedan izvjestan krug žena i muškaraca, koji do sada nije s nama istupao u našim feminističkim akcijama. Mi se nadamo da će svi oni koji su se ovaj put jasno i glasno izjasnili za potrebu prava glasa za žene biti uz nas i kada se bude radilo o drugim specifično našim ženskim interesima i **u toliko** pozdravljamo njihovu saradnju, njihovo nastojanje da dobiju žene pravo glasa.

Ko pozna tok naših skupština od 20 oktobra, mora doći do zaključka da je borba za pravo glasa iza toga dana došla u novu fazu. Ona je obratila na sebe pažnju javnosti, a iz toga treba da izvučemo koristi i da ne dopustimo da interes za to naše prvo i najpreče pravo opet zamre.

Mi sad tek treba da pojačamo našu akciju i da nastavimo sa započetim djelom. Propagandu za žensko pravo glasa treba dalje provoditi u čitavoj zemlji i držim da to treba da bude radni plan svakoga „Ženskoga pokreta“ za godinu 1936.

Moramo priznati da još uvijek ima veliki broj žena koje se vrlo malo zanimaju za svoja prava uopće pa tako i za pravo glasa. Mi moramo naći načina da te žene trgnemo iz uspavanosti i da im predočimo da o svakoj pojedinoj ovisi hoće li se u našoj zemlji poboljšati položaj žene pa je prema tome i svakoj pojedinoj dužnost da o tome vodi računa. Oko te ideje moramo okupiti **sve žene** bez razlike.

Koje će se metode u tu svrhu upotrijebiti, to je stvar svakoga Pokreta, ali svima zajedno mora biti do toga da zainteresuju i selo (naši zborovi su bili više namijenjeni gradovima), kamo treba da šaljemo dobre predavače koji će postići da shvaćanje nužnosti da i žene dobiju pravo glasa dopre i do seljačkih kuća.

Ukratko naša agitacija treba da bude tim jača i življa što smo kroz dosta dugi niz godina morali ostavljati to pitanje po strani. Sada kad je nastupio momenat da o tome možemo opet govoriti, neka naša riječ bude toliko glasna da ne ostane ni jednoga mjesta kamo ona ne bi doprla, da ne bude ni jednoga lica koje ju ne bi čulo.

Sve se to može postići. Pitanje je samo koliko ima u nas dobre volje i spremnosti podnijeti sve napore da ispunimo svoju najpreču dužnost.

Prihvatio je s vjerom u sebe i s pouzdanjem da su ideje osnovane na pravičnosti pristupačne svima i da se moraju realizovati.

Zagreb

Dr. Mira Vodvarška-Kočonda,
pretsjedinica Alijanse Ženskih pokreta

Не може један народ к просвешћенију ума доби ако му жене и кћери у
просвиіи и варварсиу осіају.

Годишња скупштина »Женског покрета« у Београду

21 децембра 1935 године „Женски покрет“ у Београду је одржао своју годишњу скупштину. Исцрпан и прегледан извештај о раду управе поднела је г-ђа *Јулија Бошковић*. Извештај је био примљен једногласно. Затим су биле предложене скупштини измене за првила. На крају је била примљена следећа

Резолуција:

I.

1) У државним и самоуправним телима постоји јасна тенденција да се женама и са пуним квалификацијама спречи улазак у службу, а да се оним женама које су у служби, омета напредовање.

2) Прошлогодишња и овогодишња уредба о смањењу припадности државним и самоуправним службеницима тежи томе да се за удате жене створе што тежи услови који би их нагнали да напусте службу.

3) Тражимо да се у уредби за поштанско-телеграфску службу укину одредбе, које одређују процентуални однос мушких и женских службеника. На место управника у београдској телефонској централи мора бити постављена жена.

4) Тражимо да се укине у последњим годинама уобичајена пракса да аутономне установе као што су н.пр. Народна, Хипотекарна и Аграрна банка у расписима за нове службе

искључују жене. Исто то тражимо и за расписе за пријаве у службу Државних монопола.

5) Тражимо да се неизоставно унесе у Закон о средњим и учитељским школама да у женским школама морају бити жене директори. Тражимо да министар просвете одустане од намере да нова учитељска места попуни искључиво учитељима, већ да се при попуњавању нових учитељских места узимају у обзир учитељи и учитељице сразмерно броју незапослених учитеља и учитељица.

6) Тражимо да се укину све уредбе о смањењу припадности државних и самоуправних службеника.

II.

Да би се бар мало ублажила велика беда радништва, тражимо да Министарство социјалне политике и народног здравља што пре предложи Народној скупштини закон о минималним надницама, које морају бити за оба пола једнаке и да се што строжије спроводи закон о осмочасовном радном времену.

*

На овој скупштини је била изабрана и нова управа од 25 чланова. Пошто се према правилима, управа конституише сама, на седници од 31 децембра 1935 године је била изабрана за претседнице опет Атанацковић Милена, за потпретседнице Кићевац Вера и Замбони Даница, за секретаре Јосиповић Олга и Мародић Дара, за благајника Јаковљевић Ружа.

Na razmišljanje

Feministkinje ističu da žena može i treba i u politiku da unese neku plemenitiju notu, dublje razumevanje i temeljitije lečenje ljudskih nevolja, harmoniju između prava i moralnog saznanja.

To je divno. Ali je jasno da tako što mogu ostvarivati samo žene, kojih se biće s tim slaže, i to samo ako ih bude u dovoljnom broju da zaista mogu trajno uticati na javno mišljenje, politiku, zakonodavstvo. Nije dosta da dobijemo pravo glasa, šta više, ako ga dobijemo nespremne,

samo ćemo pojačati demagogiju izvesnih krajnjih struja, levih i desnih. Izgovor da toliki muškarci ne valjaju u ovom i onom čime se smeju slobodno baviti, nedostojan je takvoga feminizma koji uvek naglašava koliko bi dobra žene mogle doneti svetu, samo da im se dadu sva prava. Uopšte je uvek rdav znak ako se neku izgovara na one koji su još gori od njega, a pogotovu to ne sme činiti onaj ko se izjavljuje spremnim da daje dobar primer. Stoga feministkinje usput rečeno, nikad ne bi smele dopuštati da se na

njihovim skupštinama npr. studentkinje tuže da profesori od njih traže više nego od njihovih muških drugova: to ne samo što nije istina, onako uopšte, nego je za darovitu i ponosiu, studentkinju kud i kamo neprijatnije ako se od nje traži manje, bajagi, šta da očekujem od tebe, bedna ženska glavol! Zene koje o univerzitetkim naucima govore kao o nekom fabričkom radu, a o manjim šansama za nameštenje u državnoj službi, posle stečene diplome, kao o nepravedno manjoj ženskoj plati za isti rad, dokazuju samo da nisu za nauku, te bi i za njih i za ljudsko društvo bilo bolje da je se okanu.

Ako naše lepe reči o tom šta bismo sve htele da učinimo za čovečanstvo nisu prazne, mi ćemo nastojati da budemo što strože svaka sama prema sebi i prema metodama našega pokreta. Ako mi želimo preobraziti politiku, ne smemo zapadati u istu neskrupuloznost koju toliko osuđujemo u velike većine muških političara. Ali zato je potrebno mnogo toga o čem ni naivne početnice ni večite ponavljalice feminizma i ne sanjaju. Potrebno je upoznavanje psiholoških temelja dobra i rdava politiziranja, onog zamršenog spleta nazora i interesa, priznatih i zakulisnih u kom tu treba da se snademo, onih iskušenja, grubih i finih, kojima je čovek tu izložen. Budimo iskrene: žene dosad reiko kad imaju smisla za državni organizam, a u istoriji mare samo za „kulturu“, nekako lažno-poetski odvojenu od strašne ali i veličanstvene zbilje životne celine.

Jest tražimo da se učini kraj onoj besmislici po kojoj žena na čelu kakve poliklinike ili gimnazije nema onih političkih prava koja ima poslužitelj njenog zavoda. Jest, tražimo da se isprave mnoge zakonske nepravde koje još uvek tište i ponižavaju radenicu i majku, na štetu ujedno i deci njenjoj. Ali valja držati na umu da ne stvaraju zakoni etiku i javno mišljenje, nego nastaju iz njih — istina, često s velikim zadocnjenjem — i da zakoni koji su znatno viši ili znatno niži od prosečnog morala svoje sredine, ili koji su ovoj prosto tuđi, ostaju mrtva reč, ili izazivaju neprekidan otpor te tako sami sebe osuđuju na propast.

Često kakav prividno sitan običaj dublje odaje pravo, unutrašnje stanje nego svi pisani zakoni o dotičnoj stvari. Tu ne mislim na takve društvene navike koje su se, kao toliki obredi, već davno preživele te postoje samo još po inerciji, bez duhovne sadržine, nego na one običaje kojih se velika većina takozvanih obrazovanih žena rado drže, iako time odaju svoju inferiornost.

Uzmimo samo neke. Jedan je takav običaj da se svaka žena osuđuje na douđajni diminutiv, ma koliko godina proživela u neudatom stanju

i ma kakva znatna dela stvorila. Zamislite da nekog uglednog javnog radnika od pedeset godina zovu „gospodićem“, jer je neženja! Može ko primetiti da titula „gospodice“ neće sprečiti ženu da postane impozantna ličnost, ako ima sve ostale uslove za to. Tačno. Ali kad već idemo zatim da reči dovedemo u sklad sa stvarima, kad znamo da se i najboljoj stvari škodi neadekvatni rečima (npr. zakona), onda valja da tražimo i to da se nijedna žena zrelih godina ne naziva gospodicom. Mnoge to zato ne žele što bi se „mogli misliti da više nisu devojke“, ili da sebe više ne smatraju udavačama; ali to samo dokazuje da su inferiorne. Dok su gotovo sve žene stupale ili u brak ili u manastir, bile su gospodice zaista samo mladae devojke (viših društvenih redova), kojima takav naziv priliči. U istoriju tih naziva ovde se ne upuštam. Velim samo da možemo biti zadovoljne što su nam jezični običaji još toliko gipki da dopuštaju pametnu promenu; našem je seljaku sasvim prirodno da se učiteljici, lekarki i drugoj samostalnoj ženi veli „gospoja“, bila udata ili neudata. Nemojmo se pozivati na Francuze i Engleze baš u onom u čem ne valja da se ugledamo u njih. Ugledajmo se radije u tako bliski nam ruski jezik, u kome se reč „gospoža“ primenjuje, u vezi s prezimenom i na udate i na neudate.

Koliko je mnogim i obrazovanim ženama još u krvi da se odriču ljudskog dostojanstva, pokazuje gotovo još više to što, udavši se, same sebe dobrovoljno osuđuju na večiti posesivni genetiv. Narod udatu ženu zove „Petrovička“, „Pavlovička“, ali baš finije gospe uživaju u tom da se potpisuju „Milka J. Petroviča“, „Anka dra Pavloviča“ itd. Već je dosta smešno što žena, udavši se, ne sme ni uz muževlje prezime zadržati svoje, makar pod njim već godinama javno radila, tako da je čoveku katkad nemoguće da je opet pronađe; ali da ona sama sebe dobrovoljno i još s nekim ponosom lišava nominativa, e, to je odvise i za Nišlje! Još malo pa će nas zaraziti otmene Francuskinje i Mađarice običajem da se na kartama-posetnicama štampa „gospoda Jovan Jovanović“. Takvim stvarima nije kriv zakon nego se tu žena sama kiti poniženjem, kao kakva dmondkinja narukvicom darovanom joj od njenog gospodina uzdržavatelja.

Kad je tako, jasno je da ogromna većina žena još ne oseća kao poniženje što se imenu i prezimenu udate žene u zvaničnim spisima ne dodaje ime očevo, kao što se radi s muškarcima i neudatim ženama, nego muževo. Ne odaje li to da se u nas i danas, kao u starih Rimljana, žena u suštini svoje pravne samostalnosti — ili nesamostalnosti — prema mužuu smatra kao „filije

loco“, večno maloletna kći? Koliko li je i u tom viša od nas, od vajkada, Rusija, gde se i muško i žensko, bez ikakva obzira na bračno stanje, nazivalo i naziva imenom i „očestvom“. Kad se još toliko naše žene gotovo diče time što su svojina muža, onda se ne valja čuditi što se na tolikim formularima prečutkuje da i postoji ženski rod, iako se njima već odavno u velikoj meri služe i žene: npr. čekovnim uplatnicama!

Zadovoljno praćakanje u sopstvenoj inferiornosti ispoljava se naročito i u tom što se u otmenom društvenom životu, prilikom javnih manifestacija i čak u socijalnom radu žena ne ceni po tom šta je ona sama nego po tom kakav joj položaj zauzima muž. Nemojmo se izgovarati na nepravednost muških: da većina žena oseća ga to ne valja, to bi se promenilo. Ne poričem da i žena visokog gospodina može biti pametna, plemenita i stručno spremna, i lepo je ako ona mogućnosti koje joj pruža položaj mužev upotrebljava za opšte dobro; ali baš takva žena u duši svojoj ne može odobravati što se ne ceni njena vrednost nego samo položaj njenog muža i što se i najglupljim i najnevaljalijim ženama visokodostojnika svakom prilikom daje prednost i pred najodličnijim samostalnim ženama, pred onima koje su i same neko i nešta. Koliko puta, pri kulturnim svečanostima, žena koja lično zastupa neku ustanovu mora zauzeti mesto daleko sa svojim muškim drugovima, negde u poslednjem redu „milostiva“, koje su došle samo kao žene svojih muževa! A propos „milostiva“: ta idiotska titula, umesto da ju je naše ujedinjenje uništilo, širi se sada po svima našim zemljama, kao što se obrnuto, obavezno dodavanje bar početnog slova muževa imena (mesto oćevog) protgelo iz Srbije na svu Jugoslaviju. Diraljive li sinteze....

Koliko se puta spomeute „milostive“ ponizno umoljavaju da visokobлагоizvole preuzeti kakvu osobito časnu funkciju u ovoj ili onoj dobrotvornoj i sličnoj akciji! Onda nije čudo što u

dobrotvornom radu vlada toliko jadno diletantstvo. Ponavljam da su tome baš žene najviše krive, i „milostive“ i one koje pred njima puze. Nikad neću zaboraviti kako me na nekom takvom skupu bilo stid — i samo mene, čini mi se! — za jednu darovitu i čestitu staru prosvetnu radenicu, što se ponizno savijala pred glupom i uobraženom ženom nekog većeg gospodina!

To nije samo u nas tako. I šta više, ima u kulturnijim zemljama po neka glupost koja u nas ne cveta. Tako se npr. u Nemačkoj i nemačkoj Švajcarskoj „Frau Professor“, „Frau Doktor“ još uvek uveliko govori ženama profesora i doktora iako tamo već odavno ima sva sila žena koje su i same doktorice i profesori. To je ujedno lep primer koliko je običaj jači od zakona: u Nemačkoj žene već lep niz godina imaju politička prava, pa se ipak ne dira u to, iako je to danas očevidna besmislica. U nas se u razgovoru, upotrebljavaju prema ženama obično samo takve muževlje titule kojih žena sama ne bi mogla steći: npr. gospođu deneralice, banice.

Tom mi prilikom pada na um petrovgradsko društvo „Novi pozdrav“. Neki gospodin kog sam — bez uspeha! — htela odučiti od „ljubim ruku“ itd., reče mi da bi taj „Novi pozdrav“ imao budućnosti samo kao deo kakvog dubljeg, silnijeg pokreta. Možda čovek ima pravo. I možda bi taj dublji, silniji pokret morao biti baš ženski...

Pokazujemo i u svemu onom što može reformisati nezavisno od „budžetskih mogućnosti“ i zakonskih promena da nam je do istine i pravde, pa ćemo time jače nego ikakvim ponavljanjem fraza posvedočiti da smo zrele i za politička prava, i da bi se narod od nas mogao s pravom nadati boljitku.

Zagreb

Dr. Milica Bogdanović.

Uredništvo se ne slaže sa svim tvrdnjama u članku g-de Dr. Milice Bogdanović i uvereno je da je gospođa posmatrala žene suviše jednostrano. Ali pošto članak u pojedinostima sadrži mnoga tačna opažanja, mi smo ga objavili. — UREDNIŠTVO.

Poročene žene in poklicno delo

Kot vsakoletna kupovalka Utvinega „Gospodinjaska koledarja“ sem si kupila tudi XVI. letnik, t.j. letošnji letnik te knjige. Koledar mi ne služi le kot priročen troškovnik, temveč mi je bil doslej drag tudi zaradi objektivnosti v pogledu ženskega gibanja. Silno me je pa razočarala letošnja knjige Utve. V knjigi, kjer se naštevajo in priobčujejo vsa dela, vse vrline in vsi uspehi žen ne glede na to ali so poročene ali

ne, ali imajo otroke ali ne — v isti knjigi se poročnim ženam odreka možnost javnega poklicnega dela. Ali je bila ljubezen do otrok poklicne žene, ali skrb za obstoj njenega gospodinjstva ali briga za dobrobit njenega moža ali celo narodov blagor povod gospe člankarice „Ona“, kar ji je potisnilo pero v roke, da je napisala članek „Delokrog današnje žene“, ga priobčila v koledarju ter se s tem izrekla proti udejstvovanju

poročenih žen — tega ne vem. Ali pa je bila zavist? Ako je bilo prvo, potem ji odrekam poznavanje razmer sedanje družbe, odrekam ji poznavanje pogojev, ki so temelj družinskemu kakor tudi osebnostnemu življenju. Ako je pa drugo, je to glas onih, ki vidijo v službi poročene žene kamen spodtike. Čudno pa je, da ga urednica, zagovornica ženskih pravic in ženskih stremeljenj ni opazila v tem članku osti, ki ni naperjena samo proti poročenim ženam, temveč tudi proti občji ženski svobodi. Saj se v isti knjigi poroča o napredku žene z ozirom na njih enake pravice z možem.

Da preidem k članku samem in da zavrnem trditve ge. člankarice. Po njenem mnenju je življenje gospodinje na deželi zavidanja vredno. Mar tudi gospodinjstvo tistih premnogih kmetič, katerim vsled dela na polju in hlevu primanjkuje časa, da otroke opero, počesejo, jim najnujnejše zakrpajo ali katerim ni mogoče držati snobah in reda ne v hiši, ne v kuhinji in ne v sobah? Pomilovanja je vredna pa ona gospodinja, ki v takem nujnem slučaju ne more imeti služkinje, da bi z njo vred vzdržavala urejeno gospodinjstvo. V takih razmerah mnogokrat umrje polovica ali še več rojenih otrok, ostalim pa se lučji nesnaga z lica in glave. Mogoče je pa bajtaricam boljše? Te so mnogokrat od rane zore do mraka kot dninarice na delu in nihče jih ne vpraša: kdo se briga za tvoje otroke, kdo jim kuha, kdo jih neguje? Takšnih slučajev je toliko, da je življenje gospodinje na deželi vse prej kakor vredno zavidanja.

Žena intelektualka v poklicu — saj le na te je po v sem videzu naperjen članek — se ne peha za tako skromnim zaslužkom, da se ne bi izplačalo truditi se in ki v gospodinjstvu ne bi nič pomenil, ampak se z vso močjo, z vso uvidevnostjo in prevdarnostjo „peha“ za zaslužkom, ki naj omogoči obstoj njene družine. Čim se ženi omogoči razvoj njenih duševnih sil in se ji nudi uspešno udejstvovanje, ona vzljubi svoje duševno delo, se z njim spoji, saj je žrtvovala za to svoje mladostne sile in nade. Zakon in otroci ne smejo ovirati njene duševne sile in zmognosti in ne smejo se teptati že zaradi občje človeških pravic, ako se žena odloči da ostane tudi poročena v službi. Res je, da je k temu primorana največkrat iz materialnih razlogov, a ti so povezani z ljubeznijo do dela, s katerim se je spojila, in ki ji je dalo samostojnost in neodvisnost.

Razsodna žena najde vedno tudi čas, da poleg svojega poklica nadzira in vodi gospodinjstvo četudi sama ne izvršuje razna dela. Služkinja, ki ve, koga ima za gospodinja, ki ve, da mora o

vsemu dajati račun, ne bo „samovoljno gospodarila z blagom“ — kakor se izraža g. člankarica. Končno sloni na zaupanju vse gospodarstvo in ne samo gospodinjstvo. Sicer pa količkej uvideven mož, ki ve, da tudi žena vzduružuje družino in se trudi za njen dobrobit kakor on sam, uporabi svoj prosti čas tudi za vzgojo in napredek otrok in ne le za razvedrilo in zabavo. Koliko žen, ki so samo gospodinje in matere, trati svoj dragoceni čas z neumestnimi zabavami, praznim besedičenjem, nepotrebnim lepotičenjem it.d. ter tako zanemarja otroke in gospodinjstvo. Resna žena, ki izvršuje poklic, pa porablja svoj prosti čas za dobrobit svoje družine, in ko ve da je vestno in dobro opravila svojo javno službo nima povoda, da bi ji doma begale misli sem in tja — kakor se izraža g. člankarica. Vajena reda drugod, ga vrši tudi doma, kjer je cela gospodinja in mati. Zmožna in sposobna je usmeriti svoje sile tja, kjer so potrebne. Žena, ki dela izven hiše, se nikakor ne odtujuje družini — kakor piše „Ona“, temveč je z njo še tesnejše združena, saj ve, da se s pomočjo nje-nega dela vzdržuje družina, da se z njeno pomočjo ustvarja otrokom boljše življenje. Delo intelektualke ni takšne narave, da bi prišedši domov ne imela za nikogar dobre besede, ali bila nesposobna za delo. Raznovrstnost delokroga poživiti tudi njo. Člankarica je tudi v zmoti, ako misli, da se materi zaradi njene zaposlenosti odtujuje družina. Potem bi se morala tudi vsem očetom, ki so vsled službe odsotni z doma, bolj in bolj odtujevati družina in končno bi postal oče tujec v lastnem domu. Bo pač obratno: po daljši all krajši odsotnosti je skupno življenje toliko pristrčnejše. Da otroci „takih“ mater ne bi poznali materinega čistega veselja, miline in dobrote, more trditi samo ona mati, ki ne pozna drugih rodbinskih prilik nego svojih, ali pa je videla zgolj slabe in težke razmere.

Žena ki misli, da že samo z delom v hiši lahko osigura družini dostojen obstoj, naj to stori; mnogo žen pa tega ne more, zato gredo v urade, šolo, tvornico, trgovino, možovo delavnico, na polje i t. d., da tamo opravljajo kate-riloli delo, samo da dvignejo skupni zaslužek.

Kaj pa misli g. „Ona“ o ločenih ženah in vdovah — kako naj te skrbe in gospodinjijo otrokom brez premoženja, brez zaslužka? Neizproсна sila jim narekuje: zaslužite! Ali se pa s tem, da se ženi vedno ukazuje kaj sme in česar ne sme, njen pogum in njena življenska moč krepe? Obratno! Ali ji ni že zadosti težko, da se mora boriti z možko premočjo, zakaj še ve ženske, mečete kamenje na njo in dušite v njej kali samozavesti? Žene, ki kljubujejo vsem

predsodkom, ki so razsodne in požrtvovalne prevzemo po moževi smrti v svoje „slabe“ roke cvetoče podjetje, gostilno, obrt, trgovino, da celo tovarniški obrat, ako hočejo. Da sebi in otrokom zasigurajo existenco. Ali bi mogle to storiti žene, ki se za časa moževega življenja niso brigale za drugo kakor za kuhalnico in penice?

Še nekaj primerov iz življenja! Samostojni mesarji, krojači, trgovci, čevljarji (in če hočete kmetije) niso odvisni od delodajalca, ki bi jim meril plačo, pač pa dostikrat zelo od svojih žen, ki jim vodijo in nadzirajo pol obrata. Te žene isto tako prepuščajo del gospodinjstva kakor tudi delno skrb za otroke tujim močem. In kljub

temu za gospodinjstvo in otroke teh žen nihče ne pretaka solze, le za gospodinjstvo in otroke javnih nastavljenk se neprestano trdi, da propada. Škoda, da se ne vodi statistika izgubljenih in pokvarjenih otrok onih mater, ki se udeležujejo v javnih službah, in potem primerja z drugimi.

Služba žene ne osigura samo družinskega življenja, ona daje ženi tudi zavest polnega človeka; služba ji ni samo zaslužek nego tudi poklic, za katerega se je pripravljala več let, in poklic ji je duševna potreba. Sicer pa ima vsak, tudi žene, pravico do osebne svobode, za katere se bore žene po celem kulturnem svetu.

Ljubljana

N. N.

Жене у нашим библиотекема

У наше библиотеке женско особље улази у већем броју тек после рата. Пре тога, жене су примане у библиотеке по изузетку. Интересантно је да је наша највећа Народна библиотека у Београду много пре рата имала међу чиновницама и једну жену. Претписом Министарства просвете (1904 г.) постављена је за писара Народне библиотеке г-ђа Мага Магазиновић, сада професор I женске гимназије. Тако, у Народној библиотеци, у једном од највећих културних завода предратне Србије, коју су водили људи од највећег научног ауторитета и у којој су радили истакнути књижевници, видимо, као реткост, на библиотекарском послу и једну жену. Природно је да се на улажење жене у библиотеку, као на сваку новину, гледало у почетку неповерљиво. Нарочито је велики противник томе био сам управник библиотеке, Јован Томић. Насупрот њему, помоћник библиотекара, Милован Глишић, познати наш књижевник, био је убеђења да баш библиотекарско занимање врло много одговара жени, јер је и библиотекар дом у који жена уноси реда и укуса. Његовим заузимањем дошла је у библиотеку прва жена библиотекарски чиновник, али се она није задржала у библиотеци, остала је свега осам месеци. Иако је лед био пробијен, требало је још дуго чекати да Народна библиотека прими и женско особље. Тек после рата (1923), док је још био Јован Томић управник, постављена је за руковођа Народне библиотеке г-ца Јудмила Михаиловић, студент философије, која се задржала у библиотеци. (1929 г.) преведена је за писара а од 1931 г. је библиотекар Народне библиотеке. Годину дана доцније (1924)

дошла је за руковођа г-ца Софија Субојић, која се, као библиотекар, после удаје, надавно повукла из службе. Једна за другом улазе затим у Народну библиотеку и остају у њој до данас библиотекарски: г-ца Радмила Чолаковић (1926), г-ђа Вукосава Николић — Појовић (1927); г-ца Иванка Пилетић (1928), — г-ца Надежда Пейровић (1931) и г-ца Софија Стојановић (1931.). За руковођа постављена је била и г-ца Јелица Моричић (1927), која је доцније дала оставку на службу. Од помоћног особља раде у библиотеци и две жене са великом матуром. Док је пре рата Народна библиотека била искључиво у мушким рукама, данас је женско особље толико да премаша бројем мушко особље. Нарочито је, релативно велики број факултетски образованих жена, библиотекара, које држе многе стручне послове у библиотеци.

Универзитетска библиотека у Београду била је приступна женама од свога оснивања. Још 1925 г. у библиотеци као писар дневничар радила је г-ђа Смилца Мишић, садашњи књижничар ове библиотеке. По отварању библиотеке (1926) постављене су за руковође две универзитетски образоване жене г-це Јубица Марковић и Милица Војиновић, које су унапређене за књижничаре (1931 г.) ове године примљене је за приправника др. Ирена Фекети — Стефановић. Од средњег, помоћног особља премештена је из загребачке Универзитетске библиотеке у ову г-ђа Милица Продановић, пристав, са звањем библиотекар факултетске библиотеке. Треба додати овом сталном броју женског библиотечног особља и не мали број жена које се повремено упу-

ћују на рад у библиотеку, међу којима има професорски, учитељица и чиновница Министарства просвете, и које према спреми и способности врше разне послове у библиотеци.

Универзитетска библиотека у Загребу, највећа и најуређенија библиотека у држави, примила је прву жену још 1909 г., г-цу *др. Елзу Кучеру*, садашњег библиотекарка ове библиотеке. После ње ушле су и прве жене писари (писачице), са вишом пучком школом. После рата постављене су за секретаре жене које су вршиле најразличније библиотечке послове. Друга жена са факултетском спремом је г-ца *Ева Верона* (1929), садашњи библиотекар ове библиотеке. Помоћне послове врше три чиновнице. И овој библиотеци се упућује на рад изван број женског особља које се распоређује по разним пословима.

Државна библиотека у Љубљани има само међу библиотекарима једну жену, г-ђу *др. Мелишу Пивец — Стеле* (1920). Административне послове врши опет једна жена.

Као што се из овог кратког прегледа види, жене су по нашим главним, државним библиотекама заузеле положаје стручног, помоћног и административног особља. У општинским библиотекама оне су, како ми изгледа, у малом броју. Али у *Библиотеци Општина београдске* и управа и особље је у женским рукама. Од оснивања ове библиотеке управља њом г-ђа *др. Марија Илић — Агајова*. Од особља су две универзитетски образоване жене и четири са мањом спремом за помоћне послове.

Жене улазе постепено и у остале библиотеке: научне, стручне, школске, административне и друге, и њихов је број све већи.

Откуда то да жена после рата освоји нагло ову професију? Та појава није чисто до-

мањег карактера, она је интернационална, општа. Жена је у библиотекарском раду показала одмах своје позитивне особине: велику стрпљивост у оним пипавим пословима око каталога, који се састоје из комбинованог научног, механичког и техничког израђивања, затим уредност која је један од битних захтева за ову службу, и нарочито, може се рећи, урођени смисао за „вођење куће“. И у врло важном раду са публиком жена показује чисто педагошки такт, предусретљива је, услужна. Захваљујући тим особинама, благотворним за ову струку, жене су освојиле места у библиотекама целог света. У многим земаљама оне су бројно потисле мушкарце. У нашој земљи жене освајају ову професију, као што су и наставу. Жена воли библиотеку као што воли кућу, и као што воли школу. Њој не смета ни то што ова служба, нарочито због економске кризе, није довољно награђена и што не пружа изгледа на каријеру. Код нас је то још теже зато што нема закона о библиотекама који би поправио стање библиотека и положај библиотечког особља. Треба, заиста, имати много идеализма па радити посао недовољно плаћен.

Жене показују и ширег интереса за библиотекарство као струку. Оне раде у стручним, библиотекарским удружењима и истичу се својим преданим радом на побољшању библиотекарства. У нашем *Друштву југословенских библиотекара* женских чланова има више него мушких. Секретар друштва је Милица Војиновић, библиотекар, и у управи друштва леп је број жена. Наше жене раде још са успехом и на стручној литератури и на библиографији.

Љубица Марковић
књижничар Универз. библиотеке
у Београду

Пићање равноправности жена у законима свих земаља уред Друштвом народа

На дневни ред заседања Друштва народа септембра месеца г. 1935 стављено је било питање изједначања жена пред законима у земаљама, чланицама Друштва народа. Нашим читаоцима је познато да је већ дуже година пред Друштвом народа изношено питање националности удате жене, у циљу да се удатој жени остави слобода у погледу њене националности, у случају да се уда за странца, или ако у току брака муж промени националност.

Ово питање, иако је о њему решавано у неколико махова, до данас је остало отворено, и није добило никакав конкретан решење пред Друштвом народа.

Јужно америчке државе, чланице Друштва народа (Пера, Куба, Боливија, Панама, Доминиканска Република, Мексико, Аргентина, Хаити, Хондурас и Урагвај) на једном конгресу јужно америчких држава, донеле су две конвергенције: једна конвергенција се односи на

националност удате жене, и друга на изједначење жене пред свима земаљским законима.

Прва конвенција гласи: *Неће се чинити никаква разлика међу грађанима разног пола што се тиче њихове националности, како у самим законима, тако и у примени тих закона.*

Друга конвенција гласи: *Државе потписнице ове конвенције се обавезују, да чим ратификују конвенцију, да изједначе жене са мушкарцима у свима правима на територији која стоји под њиховом јурисдикцијом.*

Септембра године 1934 потписнице прве конвенције, потпомогуте од стране извесних европски држава, међу којима се налазе: Совјетска Русија, Чехословачка, Турска и Југославија, упутиле су генералном секретару Друштва народа следећу претставку:

„С обзиром на ограничења која се у целом свету чине у погледу права жене, — права на зараду, права на студирање, права да могу вршити извесне јавне функције или обављати слободне професије — и с обзиром на међусобну зависност националности и права на рад, делегације следећих држава траже да се на прво заседање комисије за националност удате жене стави на дневни ред Конвенција за изједначење жена у погледу националности, као што су је примиле републике Јужне Америке, на конференцији одржаној у Монтевидеу.

Исто тако потписнице друге конвенције, само без икакве сагласности делегација осталих држава, тражиле су од генералног секретара Друштва народа, да се и доношење друге конвенције стави на дневни ред овогодишњег заседања. Пропратно писмо гласи:

„Сматрајући да је Друштво народа једна интернационална организација, која има за циљ, да брани људска права, потписане делегације сматрају да је хитно потребно да се Д. н. позабави фактом да се све јаче чине удари на права и слободу жене; сматрајући да Д. н. не може имати искреније сараднике за свој миротворни рад од жена целог света, мишљења су да Друштво народа треба да ода женама признање тиме, што ће нарочиту пажњу посветити свему ономе, што прети положају жене.

Како ће се питање националности удате жене решавати на идућем заседању Друштва народа, потписнице ове претставке траже да се на дневни ред идућег заседања не стави само питање националисти, већ такође и питање целокупног *стајатишта* за жене, подвлачећи нарочито Конвенцију, донету у Монте-

видеу (децембра 1933 г.) и потписану од стране четири јужноамеричке државе, у циљу да се укине свака законска разлика заснована на полу грађана.

Молимо такође Скупштину Друштва народа, с обзиром на хитност овога питања, да се обавести што пре о стању ствари, с обзиром на актуелни критични положај жене“.

Поменуто две конвенције биле су дакле изнете у прошлом септембру пред скупштину Друштва народа. Наравно да су интернационалне женске организације које су пре тога рока много интервенисале у Друштво народа у прилог примања конвенција, са великим интересовањем чекале какав ће став заузети скупштина Друштва народа. Најмање што се очекивало је било то да ће скупштина узети у претрес питање националности удате жене и да ће бити повољно решено. Но, то очекивање се није испунило, јер се још увек велики број држава противи таквом решењу као што га предлаже нацрт конвенције јужноамеричких држава.

Што тиче другог питања, потпуног изједначење жена пред законом, оно је много теже и много компликованије. То питање задире у целокупно законодавство, и тражило би измену свих врста закона у разним земаљама: политичких, грађанских, кривичних и социјалних. Прво би се морало разделити између Друштва народа и Интернационалног бироа рада а после сам принцип потпуног изједначења у целокупном законодавству сваке земље могао би да дође са аргументованом препоруком преку Друштва народа свима његовим члановима у виду конвенције. За развистак равноправности између мушкарца и жене у свакидашњем животу свакако је од огромне важности, да се о правима жене уопште једном проговори и на томе, данас најширем интернационалном форуму.

Многи су очекивали да ће Друштво народа одбити расправу о другој конвенцији. Оно то није учинило. Али није се испунило ни друго очекивање, да ће бити једном дефинитивно решено питање националности удате жене које се протеже кроз интернационалне форуме већ пет година. Друштво народа је по своме обичају одредило да се оба питања још „студирају“ и донело у том погледу резолуцију, у којој препоручује: 1.) Да секретаријат Друштва народа позове све владе да му пошаљу тачан материјал о положају жена пред законима; 2.) Да секретаријат позове све интернационалне женске организације да изнесу своја опажања у погледу примењивања

законодавstva у појединим земљама с обзиром на жену; 3.) Да се позове Интернационални биро рада да најозбиљније претресе целокупан проблем рада жене, њене равноправности у раду и све законске основе које се односе на рад жена. Затим ће секретаријат Друштва

народа са Интернационалним бироом рада испитати скупљен материјал и поднеће извештај Друштву народа.

Београд.

М. А.

„Internacionalni arhiv za ženski pokret”

U Holandiji je učinjen značajan korak da se ostvari trajna i naučna baza za istoriju pokreta žena za emancipaciju. U tu svrhu osnovan je „Internacionalni arhiv za ženski pokret“. Ovu ustanovu su osnovale gđe. Johanna W. A. Naber, poznati istoričar, Roza Manus, čiji interes za oslobođenje žene je poznat, i Dr. W. H. Posthumus-van der Goot, koja je od prvih holandskih žena koja se posvetila ekonomskim studijama. Zadatak ustanove je da skuplja rukopise i knjige, fotografije i sav ostali materijal koji može da doprinese upoznavanju ženskoga pokreta u najširem smislu reči. Za sada „Internacionalni arhiv“ ima dve velike sobe u zgradi „Internacionalnoga instituta za socijalnu istoriju“ u Amsterdamu. Najuzbe saradnja sa ovom ustanovom omogućuje Arhivu da skupi materijal iz celoga sveta i da omogući svima da studiraju ženski pokret, što je do sada bilo veoma teško.

Jedan od glavnih zadataka Arhiva biće da

publikuje sam ili da insistira da se publikuju knjige i dela o emancipaciji žena. Arhiv se već postarao da dođe u vezu sa punomoćnicima „Fonda Dr. Alette Jacobs“ da publikuje njena ispitivanja i materijal koji je ona skupila. Tako Arhiv sa publikacijom toga materijala dostojno će se odužiti radu jedne od najvećih žena Holandije.

Arhiv u Amsterdamu biće internacionalna institucija i odbor očekuje da će s njim saradivati žene celoga sveta. On će da prima materijal iz celoga sveta, a takođe će da pozajmljuje materijal svima kojima je potreban. Imaće i dobro snabdevenu naučnu biblioteku. Svi koji se interesuju za rad Arhiva, mogu se obratiti na sledeće adrese: Rosa Manus, 67, Jac. Obrechtstraat, Amsterdam, ili Dr. W. H. Posthumus-van der Goot, 72 Apollolaan, Amsterdam.

Iz časopisa „The international women's news“.

Prevela Štebi Alojzija

Izjava g-đe Žolio-Kiri

Bračni drugovi Žolio-Kiri produžili su tradicije njihovih roditelja. Naučnici u punom smislu reči, dobili su Nobelovu nagradu za hemiju za 1935 godinu. G-đa Žolio-Kiri koja u svemu neobično liči na svoju majku ne daje intervjuje sama bez svoga muža s kojim naučno saraduje, ali je jednoj novinarki dala lično ovu izjavu koju donosimo i mi:

„Neću da Vam dam intervju bez prisustva moga muža o delu koje nam je zajedničko. Pravo je da zajedno govorimo o istraživanjima i otkrićima koje smo zajedno učinili. Ali naročito sam srećna što mi dolazi izaslanik lista „Journal de la Femme“. Jer, u svoje ime, volela bih da podvučem neke misli koje su mi drage, koje se tiču naročito žene i koje će Vaš list, uverena sam, primiti. — Ja nisam od onih koji misle da zbog fakta što nauka zauzima najveći deo njihovog vremena i njihove misli, žena može potpuno da izgubi interes za svoju ulogu žene

u privatnom ili javnom životu. Na protiv, mislim da izvesna socijalna filozofija zahteva baš od duhova koje su druge discipline formirale najveću pažnju. Nisam dakle nikad zatvorena u naučnim radovima bila bez brige i interesa za život. Ako je danas odlikovanje koje mi je učinila Akademija nauka, učinilo da se moje ime, ime jedne žene, malo više istakne nego drugih dana, osećam za dužnost da podvučem neke misli za koje smatram da su korisne svima francuskim ženama“.

„Primila sam da pretsedavam nekolikim sastancima gde se debatovalo o pitnju prava žene. Ako lično nisam naišla u svojoj naučnoj karijeri na teškoće zato što sam žena, ipak nalazim u pojedinim merama koje je preduzela vlada u pogledu rada žena jedan jasno protivan pokret protiv napora žena, a protiv koga treba sve žene da se ujedine. Kad je u činovničkim bračkovima žena lišena otštete, kada su vladinim

dekretima izvesna mesta koja su konkursom žene zaslužile najednom rezervisana za muškarce, ne treba sakriti da je pravo žene na rad ugroženo, da su te mere tek početak i da sve žene treba da budu svesne ovog napada. U ovoj su podmukloj formi najčešće prezrena građanska prava žena i ja mislim da je neophodno potrebna jedna energična borba i da treba danas proglasiti jaku potrebu takve borbe“.

„Znam da ima teoretičarki, boraca — i poznato je moje duboko divljenje za njih — koje prvo hoće da zadobiju politička prava ženi. Naravno logika bi zahtevala da se prvo zadobiju sva prava iz kojih bi proistekla i građanska prava. Ali ja sam na žalost konstatovala da

su u izvesnim zemljama gde su žene zadobile politička prava, one bile vrlo često nemoćne da steknu potpuno pravo žena na rad. Stoga bih dala preimućstvo borbe koja bi prvo preduzela da obezbedi građanska prava ženama, jer su ova prava istinski uslov ženine slobode“.

„Zato što osećam jako i brižno današnju važnost zajedničke akcije svih žena, uzimam slobodu, pošto mi je data reč povodom jednog naučnog uspeha, da dignem glas i da definišem jedan položaj koji želim da postane jasan i jedan stav koji osećam da je potreban“.

Beograd

Са француског превела V. K.

Морално васпитање деце

„У људском друштву још су правда, љубав и племенитост само мала острва у широкој пучини мрака, несвести, маскираног дивљаштва и животињства.“

Б. К.

Као што је неоспорне тачно да је са знање истине и узрочности појава у природи и друштву општи принцип умног развитка, као да је и осећање лепога општи принцип естетичког развитка, исто је тако неоспорно истина, да је хотење доброга, активна морална воља, поглавито општег добра, општи принцип моралног развитка.

За успешно хармонијско развиће човека ваља нам те највише принципе умног, естетичког и моралног развика довести у везу са највишим схватањем света, какав је изражен у оптимизму. И целокупан развитак човекова духа неоспорно тежи да у животу природе и друштва нађе пуно истине, лепоте и добротe, те се на основу тога и развија: умни, естетички и етички оптимизам.

По умном оптимизму у свету не само да има истинитог сазнања, него да у свету може потпуно да овлада истина над неистином, разумот над неразумношћу.

По естетичком оптимизму, не само да у свету има лепоте, него и свет треба схватити као једно велико уметничко дело, у коме има много чега и ружног, али се оно може преобратити у лепо.

По етичком оптимизму, не само да у свету има добра, него је добро у стању да победи зло.

По Лајбницу - творцу теоријског оптимизма, овај свет у основи није ни могао бити

другије створен, већ тако да у њему има истине и неистине, лепог и ружног, добра и зла. Јер како би се свет развијао да у њему нема борбе: истине са неистином, добра са злим? У чему би било човеком опредељење, када не би стално тежио истини, стварао лепо и чинио добро? Да није зла, какво би добро човек имао чинити?

И зато, што у свету има неистине, ружног и злог, јавља се потреба за васпитањем којим се човек и друштво просвећује, свет улепшава, а светски живот хуманизује.

Из таквог стања ствари у свету, а у духу оптимистичког светског уређења и будућности човечанства, проистичу највиша задаца васпитања и духовног развитка, који се могу формулисати у ове три тачке: *сцијанти* и ширити истину и знање; *уцијити*: свет у целини схватити као леп и све у њему што се не противи истини сматрати за лепо и *волејити* добро и чинити добро, појачавати хуманитет.

Према томе, целокупан напредни живот и васпитање има задатак да ствара ово оптимистичко убеђење, које појачава интересе, развија срчаност, снажи вољу за делањем и стварањем, храбри у борби са злим и развија осећање живота.

Нас, читаатељке „Женског покрета“ највише може да интересује етички оптимизам, те ћемо се овде задржати на њему, односно на етичком васпитању деце.

Битност етичког васпитања детета чини развијање и оплемењавање његових осећања. Осећања су такви доживљаји наше психе, чија је карактерна црта: угодност или неугодност. Најелементарнија осећања јесу: страх и гнев,

а сложена осећања су: социјална, религиозна, естетичка, морална и т. д.

Васпитач мора да има у виду важну чињеницу, да се осећања обично јављају као повољни потстрци за појаву воље, јер докле год један факат остаје својина само интелекта, вољни акт не добија потребну јачину за своју појаву, али исти тај факат, чим овлада емоционалном страном психе, постаје најактивнији покретач воље. Отуда и долази огроман значај осећања у васпитању.

Каква су осећања дечја?

По овом питању одавна су постојала двојака гледишта: једни велу да дете није ништа друго до грудвица животног инстинкта где егоизам, суровост одређују све остало.

С друге стране песници, књижевници и филозофи су идеализовали природну чистоту и невиност детињу, указујући на његову искреност, отвореност и друге особине.

Које је пак од ова два мишљења тачно?

Мислимо да ни прво ни друго, већ да истина лежи, по среди.

Иако дете није скуп врлина, не треба мислити ни то да је природа детиња искварена и упућена на зло. Ниједно дете није чист лист хартије „tabula rasa“, већ да дубоки корени његове природе лаже у анализа његове расе, нације, његових предака, дакле у његовим наслеђеним особинама.

Но, ни овде не смемо ићи у другу крајност, да наслеђене особине унапред одређују судбину детињу, као што је то тврди *Шоенхауер*.

Мора се признати, да природа детиња није апсолутно чиста у почетку, већ да је посред добрих зрна природа посејала и кукољ у души детињој. Ради тога баш и долази васпитање, које има за циљ да развије све позитивне особине на рачун негативних.

Заједно са детињим узрастом појављује се код њега компликована игра осећања, у којој главну улогу игра егоистички моменат, чему је узрок инстинкт самоодржања.

Смишљеним опхођењем, лепим примерима и уопште вештим стварањем реалног животног искуства, прави ће васпитач брзо пронаћи потребан регулатор егоистичним побуздама још код мале деце. Тако се постепено та негативна осећања претварају у прву фазу позитивних, сложених осећања: у осећању симпатије,

Мојман наводи интересантан пример петогодишњег дечка, који је био необично узнемирен спазивши на дописној карти зеца, кога је пас достигао. Дечко се тек онда уми-

рио, када је изабрао један оригиналан начин спасења зеца од пса: он је преврио карту на пола тако да су и пас и зец стајали на супротним странама карте и био је убеђен да се зец сада налази ван сваке опасности

Развијање осећања симпатија код детета се постепено претвара у форму алтруизма, кад се дете одриче неких својих задовољстава само да би причинило задовољство другима.

Подржавањем, одобравањем, похвалом својих родитеља и васпитача с једне стране, као претњом, укором и страхом од казне с друге стране, код детета постају прве диспозиције његове моралне свести, да се једно „може“, „треба“ и „мора“, а друго „не ваља“, „не сме“ и „не може“.

Клица моралних осећања код детета лежи у потчињавању његове воље ауторитету воље и васпитача, у навици да сузбија своје егоистичке жеље, а у већини случајева под утицајем одобравања или избегавања казне.

У изграђивању ових моралних норми код детета и у регулисању његовог владања, имају огроман значај њему блиске личности, које за њега претстављају ауторитет односно идеале. Овде, наравно, мора да се обрати пажња да се дете угледа само на узорне личности, јер се на тај начин развијају најплеменитија осећања и воља за подражавањем.

Али, ни искључиво неговање моралних осећања није довољно, јер сувишно култивисање моралних осећања може довести до сентименталности. Уистини, зар мало сретамо у животу људе, који ватрено, дрхтавим гласом, често и сузама у очима изливају своје узбуђење, али не мрдну ни прстом, да на делу жигосу гнусни поступак, или олакшају патњу човекову. Зато родитељи и васпитачи морају обратити своју пажњу на то да осећања детиња не буду пасивна само у форми речи и суза, већ да се активно реализују и у делу. Само то, што ће дете морално мислити, мало је. Потребно је да се научи и морално делати.

Да би дете научило да пати, или да се радује, да цени труд ближњег и да му указује помоћ у беди, потребно је да преко својих сопствених доживљаја уђе у сферу ових осећања а не да их из „поуке“ научи и цени. Ако хоћемо да дете поштује туђи труд и да се смотрено односи према туђим делима, онда му не придикујемо морале, већ пружимо могућности детету да се потруди, и заинтересујемо га за резултате рада, н. пр. сађењем дрвећа, цвећа или неким ручним радом, дајмо му да осети како би тешко било за њега да изгуби оно на што је уложило тако много труда и

енергије са чиме су везана толика пријатна осећања.

Други елементи у етичком васпитању је: воља. Воља се развија не само неговањем осећања путем наставе у школи, него и директним, непосредним васпитањем.

Непосредно формирање воље и њеног правца, није ништа друго, до процес вежбања. Путем вежбања, т. ј. понављањем функција и радњи, воља постаје одређена.

Јака морална воља путем непосредног васпитања ствара се: радом. — Рад као васпитно средство нема за задатак неки економски циљ, неку практичну друштвену корист, већ да се помоћу њега буде и развијају морални и социјални инстинкти и осећања.

Радом се природа детиња дисциплинише, јача пажња и развија здрав смисао за живот. Радом деца увиђају с једне стране, да је производ рада стварни услов друштвеног живота, а тиме и услов човечије среће, а с друге стране, у раду искусе све оне појаве пријатне и непријатне скопчане с њиме. Вежбањем у раду развија се код деце увиђавност да опајају зависност човека у друштвеним односима. Та увиђавност јесте навика, да се у срећи целине гледа и своја срећа, а у раду на друштвеном добру, своје добро.

Синтеза лепих навика, дакле, чини моралну вољу, која је други елемент моралног карактера.

Нова педагогика, за успешно хармонијско формирање дечје личности, полаже велике наде и на начин опхођења са дететом. Овде се нарочито има на уму развијање осећања *часћи*, *поверења* и осећања *слободе*.

Наше данашње „васпитање“ и домаће а и школско, трпи још много од онога, што је још *Salzman* назвао „капларским тоном“ у васпитању, т. ј. од осорног тона и увредљивих израза.

Скроз је недостојно, пак, увредљиво владање према слабијем, ауторитет без великодушности је карикатура.

Достојевски је за опхођење са изопаченима поставио ово тачно гледиште: „Човечанско опхођење може опет људски учинити и такав индивидуум, који је већ одавно престао бити сликом божијом.“

Код деце је осећање части темељ сваке моралне чистоте, зато је васпитач, који лако-

умно поступа са тим осећањима, сукривац његове моралне декаденције.

За праву негу људске части у детета, за прави апел на његово боље „Ја“, нужно је пре свега да се одрасли односе са поверењем према детету, а не као тајни дектективи.

Не каже се узалуд да човек не може пропасти доклегод други истински у њега верују. Зато је из темеља погрешно, да једном детету, од кога хоћемо да добијемо признање, подвикнемо: „Али јаој теби ако лажеш!“ Шта више, васпитач треба да изражава сигурну веру, да ће му дете истину рећи.

„Опеви, не правите од своје деце плашљивце“, говорио је апостол Павле. Заиста је једна од највећих погрешака, када детету говоримо да је лажов, ленштина, неваљалац и слично, а ипак од њега захтевамо да задржи снагу за истинитост, радиност и пристojност. — Одрасли баш треба да јачају дете у уверењу, да је он пуне снаге за све добро. Приликом прекора треба увек изразити поштовање према ма којој племенитој црти детињег карактера.

За морално васпитање треба много више бриге, пажње, добротe и трпељивости, него за физичко васпитање.

Најзад, још један исто толико важан фактор, колико и све остало, јесте да је при васпитању детета потребно узети у обзир и оне социјалне услове, под којима се дете васпитава. Ако је само друштво подигнуто на неидеалним основама, и породница и школа су немоћне да подигну васпитање на потребну висину. Ако би им пошло за руком да то и постигну, онда би тиме поставили своје васпитнике готово под провалијом, која лежи између идеала васпитања с једне стране и околне стварности с друге стране.

Ово јасно говори и родитељима и васпитачима да је исто толико потребно постарати се и о поправци оне друштвене средине у коју дете доцније ступа.

Зато, радећи у породици и у школи на неговању виших емоција дечијих, не треба да заборавамо ни друштвени рад на поправци економског и моралног стања друштвеног, јер васпитање ће тек постати идеалним, када и друштвени живот буде полигнут на идеалним основама.

Вршач

Анђелија Милићевић,

учитељица

FELJTON

One... moje najvjernije

U našu kuću kao neka bura uleti Kekina. Već samo ime kazuje ti da je ona sa naših grebenasti školja, gdje nema događaja u kome nije upletena ljubav. Zdrava, mlada, imala je nezakonito dijete u bolnici. Doznala je bila da je ja neću radi toga prezirati niti joj prebacivati. Do sada mora da ih je progutala dosta gorkih, a njena vesela narav nije to podnosila.

Sa Kekinom u našem kućanstvu nestalo je svake tačnosti, a Tonkin tako tačni red sav se poremetio. Kekina je radila kao konj od jutra do mraka, šta velim, do kasno u noć. Nikakav posao nije joj bio težak, volila je djeću i samo me molila neka joj dozvolim katkad od popodne da ide u bolnicu vidjeti svoju malu. Pri radnji je uvek pjevala i, razumije se, uvijek o ljubavi. Na ure sam morala da slušam:

Ako me ubiju pod tvojim prozorom,
Pospji mene, dušo, duplicom violom.

Ako me ubiju, pod tvojim ponistrom,
Poškropi me, dušo, krštenom vodicom.

Ako me ubiju . . .

— Kekina, zaboga, prestanite više s tim „ako me ubiju“, ne razumijem ništa što radim . . .

— Hoću, hoću, gospojo, — ali ne bi pošlo ni pet časaka i počela bi iznova:

Ako me ubije pred tvojim portunom,
Pokri mene, dušo, pribilim lancunom.

Sve je u našoj kući pjevao s Kekinom, sve je bilo veselo i bučno, možda i previše! Ali jednog dana Kekina umuknu. Rastuži se. Mala se u bolnicu razbolila.

— Što je Kekina?

— Slabo, umrit će.

I umrla je. Kad je to doznala, mucajući i jecajući molila me da dođem s njom u bolnicu. Pošla sam.

Pokraj golih, sivih zidova, u zadahu vlage, ispremešanom utrnulim lojanicama na kamenom stolu, bila je položena mala škrljica, još uvek prevelika za ukočeno prozirno tjelačce koje je ležalo u njoj. Jčdva bi se reklo da je ovo ikad ljudskom rodu pripadalo. Sitna i strašna bijaše ta neodređena stvarca, zadržta laganim organinom, a pokraj nje cedulja „Br. 43“.

Ganuh se — ali u to me prekide Kekinim vrisak.

— Nije to moje, nije to moje, gdje je moja mala, vikala je i jecala nesretna mati i razvraćenih očiju pitala nadglednika.

Začudeni čovjek upita je za ime.

— Dobro je — veli on — pod br. 43 zapisano je vaše ime, to je vaše.

— Nije, nije to moje, odlučno je odgovarao njezin materinski instinkt i otrčala je kao izbezumljena k sestricama da traži svoju mrtvu malu.

— Čije može da bude ovo, kad je zapisano ime i stavljen broj! — čudio se čovjek.

Ostadoh sama kod tog malog bezimenog stvora, poškopih ga grancicom ružmarina i upitah: — Mrvice mala, čiji teški grijeh mora da ispašta ovo tvoje nevinno sakato telešce da se tako bezimeno i bezosjećajno vraćaš majci zemlji? Pokoj ti vječni . . .

Kekinina žalost bila mi je s ovim dvostruko teža. Mala se nije našla.

Pokopali su je nekom pomutnjom.

Kad sam došla kući, našam na stolu dopisnicu na kojoj je bilo pisano:

„Gospā, najlepše Vas pozdravljam iz lepe in kulturne Slovenije
Škofja Loka

Tonka

Upeklo me. Učinilo mi se kao da Tonka sve ovo vidi što se događa i da sa ovim riječima hoće da se ruga i meni i Kekini:

— Kulturne — ponovih — da, kulturne u revnosti i samosvjesti rada, ali u nezakonitosti djece, tu mislim Tonka da Slovenija nema što da predbací Dalmaciji.

I Kekina nije više zapjevala „ako me ubiju“. Ubili su je siroticu, ona je pošla kući, da čeka dolare za Ameriku.

*

Ali meni je odjednom bilo dosta od svega ovoga. Uvidjela sam da nikakvi moj postupak, ni u teoriji ni u praksi, puno ne vrijedi. Osvieđčila sam se da je život tako složen i da ima nešto jačeg što ti svaku ometa. Uzalud je tražiti ključ te zagonetke, i odlučih da ostanem neko vrijeme bez ikoga,

Preporučila bi svakoj gospodarici da to pokuša. Na bolji lijek da steče ustrpljena, da umiri žilve i da se u njoj probudi malo čovečnosti ako je nema.

I kad mi je bilo dosta i toga najnovijeg eksperimenta, dođe k nama: Litrić Matija pokojnog Joze, rodom iz Žeževice. Žeževica je mjesto u našoj Zagori, Nisam je baš dragovoljno uzela. Volim našu Zagoru, ali joj ne verujem puno,

što se reda i rada tičp. Ipak je Matija bila iznimka i zato je nekoliko godina sprovela s nama.

Nije bila ni ona bez mane, ali ta mana bila je zapravo i njena najveća vrlina. Bila je pretjerano štedljiva. Ta njena štedljivost katkada je u njoj tako progresivno rasla da se znala pretvoriti u cjepidlačavu škrtost. Patili bismo tada svi u kući od toga, jer kad bi je to jače zahvatilo, nikad pogoditi, nešto u redu da kupi. Uvijek donese ili premalo ili nevaljalo, samo da se može pohvaliti kako je malo potrošila. Čuvala je moje kao i svoje. Protivno od njene susjede Cvita koja bi svaki dan gospodarici ukrala 3—4 dinara. A kada se ova dosetila tome, pregledala bi joj ormar i uvjerila se kako hrpa sitniša u rubčiću danomice za ukradenu sumu naraste. A jer nije bio pogodan čas da joj otkáže gospodarica bi svako toliko dana zagrabila iz te hrpe šaku sitniša i povratila svome ukradenom budžetu. Cvita je već dobila otkaz kad se tome dosjetila i govorila je Matiji da ide od te obitelji, jer da joj se to još nigde nije dogodilo da joj gospodarica krađe „njene krvavo stečene trude“.

Ne, nikad se ovakova što o Matiji nije moglo da reče. Ja sam uvjeren da bi ona radije od svog nadoknadila, nego meni preskupo platila. Hodala bi od Pontija do Pilata dok bi pronasla gdje je što jevtinije. A onda, kad bi došla kući, na komadić papira sve bi olovkom vrtila neke kolobare, jer je bila nepismena. Na koncu bi mi to dala i rekla: evo potrošila sam 16 dinara (na papiru bi bilo 16 malih kolobara u više redova).

Osim te velike štedljivosti imala je još jednu ljepu stranu, volila je cvijeće. A jer je cvijeće ljepota koju ne stvara nam ljudski nego božji, to je ona imala takode i smisla za ukras i ulepšavanje. Ali ne bi to bio nikakvi ukras od vrijednosti, jer sve što je bilo skupo nije za Matiju bilo ni lijepo. Naravno da bi onda prevladao svakovrsni bazarsko vašarski ures. Jednom mi je utakla crvene i žute papirnaté ruže između zelenih kaktusa i bila je silno uvrijeđena kad sam ih nakon tri dana izbacila. Da sam ih ta tri dana iz obzira prama njoj i držala, o tome je nisam mogla da uvjerim. Taj njezin žeževičko estetski duh imao je još jednu karakteristiku. Sve je kod nje stajalo asimetrično, koso ili ovalno. Svaka stvar koju bi Matija negde postavila, imala je u sebi neku kretnju, neki nemir. Slike na zidu uvijek bi naherila, viljuške i žlice na stolu izgledale bi kao da su u svađi, desni kraj stolnjaka uvijek je visio dulje nego lijevi. Šteta što nije živjela u doba nemirnog baroka, jer za današnju ravnu liniju Matija je bila pravi anahronizam. Mene je silno cijenila i volila.

— Moja gospodarica zna pisati u novine, a šta tvoja zna? — pitala bi s prezirom Cvitu — krasti novce iz ormara?

I nekoliko godina je naša draga Matija provela s nama. Bila je postala već kao neko kućno čeljade. Ali baš u tome je i bila sva nevolja. Mješina se do skrajnih granica bila ulegla na svoju stranu i moja popustljivost se sve to više preobražavala u njeno gospodarenje. To je i ona osjećala i za to je govorila:

— Kad odem od vas, neću više služiti nijednu gospodu. Otputovać ću.

I otputovala je, ništa manje nego u Beograd.

*

Danas je kod mene Šimica Sinjkinja. Malahna, vitka bljelušasta, razbarušenih kosa, sva nerv i brzina. Ima i ona svoju manu: jezičac kao pilicu. Inače poštena i čestita i mnogo drži do djevojačke časti.

I za to sam se čudom začudila kad mi neki dan naivno reče: Gospoda, došla je neka naredba, da valja imat lječničku svjedodžbu prije venčanja.

— Pa to je vrlo pametna naredba — velim ja. —

— Baš mi je pametna — i časkom zastane kao da joj se ne da dovršiti, a onda će brzo: a ja ću poč p ed oltar sa troje djece, pa nek onda traže svjedodžbu.

— Šimica . . . — pa odmah troje — nasmijem joj se od srca.

*

Danas, kad mi pred oči iskrsavaju sve ove žive slike, osjećam kako sve te veze, iako su zadirale u moj intimni život, ipak su bile bez ikakva korena, svaka od tih devojaka došla je i pošla, zaboravila ona mene i ja nju, kao da nismo nikad zajednički dijelili stanovito jedno doba u našem životu. Uzalud je da bacamo krivicu na njih, da su nezahvalne, glupe i neznalice, i one bi o nama mogle da reku da smo okrutne, bez srca i cjepidlačave. Za sreću danas se primjenjuju na njih sve to više razni zakoni koji ih zaštićuju od našeg izrabljivanja, ali to ne znači da zato i jaz između njih i nas nije sve to dublji. Sve to više postajemo svaka od nas svijet za sebe. Razumljivo mi je sada, kako onaj Francuz i njegova majka, pošto žive u kulturnoj zemlji, uzalud traže slugu od poverenja, Poverjenja sve to više nestaje, a pritisak onih naduvenih mješina sve je jači. Postao upravo nesnosan. Kri-vulja kao da vrluda danas više nego ikad.

— Dokle će to ići? Kako li će to sve da svrši? — pitam se zabrinuto gdekad za trpezom, kad se na Šimicu ljutim.

— Pa to je bar jednostavno — veli mi stariji sin elektrotehničar, koji sve to gleda kroz prizmu konjskih sila i kilovata.

— Kako?

— Mješine će jednog dana eksplodirati, a električitef će ih nadomjestiti!... —

Ja se zblenuh.

— ... a sve ovo što sam ja ispisala...?

— ... a sve ovo što si ti, mama, ispisala za Božićni broj o Pepinam. Perinam., Tomicam i Kečinam — biće, ako nije već i danas, zrelo... za antikvarijat!

Split (Iz „Novog doba“)

Vinka Bulić

Našim čitaocima i pretplatnicima

Ovaj broj našega lista trebalo da izađe već u decembru lanjske godine, i s njime zaključujemo godinu 1935. Zadocnjenje nije nastupilo radi krivde uredništva, nego stoga što nismo raspolagali dovoljnom sumom novca da platimo štampanje. Ovaj fakt je dovoljno jasna opomena svima da treba da šalju pretplatu za list na vreme, ili da nam jave da neće više primati list.

Nekoliko puta smo skrenuli pažnju na to da se naš list izdržava jedino od pretplate i neplaćenog rada onih koji saraduju u listu, uređuju ga i vode administraciju. Mislimo da nije ni najmanje preterano, ako kažemo da su sve te osobe ispunile u potpunosti svoju dužnost naspram ženskog pokreta. Tražiti od njih još to da skupljaju pretplatnike, mislim da je nepravedno. To moraju učiniti naši čitaoci i pretplatnici sami, ako im je, naravno, stalo od toga da imamo naš feministički list i naš feministički pokret. Ako im nije do toga, treba da to kažu, jer niko ne voli da nosi vodu u more. Svak koji radi, hoće da radi za neku stvar i hoće da ta stvar napreduje. Da se to postigne, treba da imamo podelu rada, i od naših pretplatnica tražimo samo da nam na vreme šalju pretplatu. Stoga smo priložili današnjem broju dopisne karte, na kojima nam treba da javi svak pretplatnik, da li hoće da se još za godinu 1936 pretplati na list i do kojeg roka namerava da pošalje pretplatu.

Ako ne dobijemo dovoljno urednih pretplatnika, list mora da prestane izlaziti.

Alojzija Štebi

Beleške

Julka Patriarhova. 28 novembra 1935 godine umrla je u Zagrebu Julka Patriarh, koja je bila ceo svoj život posvetila deci. Rođena 1878 u Zagrebu, svršila je tu i učiteljsku školu i ostala učiteljica do g. 1912. Kao učiteljica radila je vrlo mnogo u svojoj staleškoj organizaciji i bila tu propagator feminističkih težnji. Godine 1911 primila se dužnosti upravnice dečijeg doma Udruge učiteljica u Zagrebu. Na toj dužnosti je ostala do svoje smrti i toj dužnosti se predala sva. U ženskim organizacijama je radila vrlo mnogo sve dotle dok joj je to dopuštalo njeno zdravstveno stanje. Da je trpela i zbog svoga političkog ubedenja — to po karakteru kakav je bio Julkin, ne treba naročito napomenuti. Svi koji su je poznavali, zadržaće je najlepšoj uspomeni.

Žene sudije. Zakon o sudijama iz godine 1931 zabranjuje ženama poziv sudije. Kada je taj zakon bio još nacrt, Alijansa ženskih pokreta* je protestovala protivu ovog nepravednog isključenja žena iz jednog važnog poziva. U poslednje vreme Ministarstvo pravde je objavilo da sprema izmene u zakonu o sudijama. Stoga je „Alijansa ženskih pokreta“ preko Ženskog pokreta u Beogradu opet izvršila intervenciju kod gospodina ministra pravde. Predsednica beogradskog Ženskog pokreta je obrazložila gospodinu ministru naše razloge i gospodin ministar je pokazao puno razumevanja za naše zahteve. Stoga se nadamo da će biti izmene u zakonu o sudijama veoma povoljne za žene.

Osnivanje novih ženskih pokreta. Žene u Subotici, Čačku i Jagodini spremaju se da osnuju ženske pokrete. Takođe će biti oživljen nekadašnji ženski pokret u Slavonskom Brodu.

Internacionalni ženski savez održaće godišnju skupštinu u našoj zemlji, i to u Dubrovniku za vreme od 22 septembra do 2 oktobra 1936 g. Provizorni program za ovu skupštinu predviđa pored uobičajenog rada po komisijama i javne skupštine sa sledećim temama: 1) Žene u industriji. 2) Žene na selu. 3) Problemi stanova.

Protivu zaposlenja udatih učiteljica. Holandski parlament je pri raspravi budžeta ministarstva prosvete primio amandament da se otpuste iz službe sve udane žene učiteljice koje same ne izdržavaju svoje porodice. Godine 1934 bio je primljen zakon koji zabranje učiteljicama udaju, ali je ipak postojala nada da vlada neće dirati u položaj učiteljica koje su bile udate pre toga roka. Sada moraju i one napustiti službu da se isprazne mesta za nezaposlene učitelje. 18 organizacija udruženih u Uniji za zaštitu ženinih prava, protestovalo je — ali bez uspeha

Betzy Kjelsberg. Poznata Norvežanka Betzy Kjelsberg napustila je svoj položaj kao šef inspekcije rada u Norveškoj, pošto je napunila godine službe.